

העלון יוצא לשלישי נשמת
מדיאנה נג'מה בת
חנינה לבית זדאן ע"ה,
ובעלה מקיץ
כצאני בר רחל ע"ה

בראשות הרח"ג הנאמן חנן שליט"א

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז שליט"א

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-9-367-367
או ב'קול בית נאמן':
079-9270505

בשעה 22:00

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

מוצ"ש פרשת קדושים, ל בניסן התשע"ט

נושאי השיעור:

א. ה' שומר על ישראל. ב. השואה נרמזה בתורה. ג. האדמו"ר מקאליב ע"ה. ד. הגאון רבי משה חורב זצ"ל. ה. הלימוד של ישיבת "כסא רחמים". ו. ספירת העומר אחר קדיש "תתקבל" או אחר "עלינו לשבח". ועוד. ז. הנוסח הנכון ב"הרחמן" שאחר הספירה. ח. שכח או מסופק אם ספר. ט. קניה בדיוטי-פרי וטיסה במוצ"ש. י. ברכת המצה בשאר ימות השנה.

נפלא: "כה אמר ה' צבאות קנאתי לציון קנאה גדולה וחמה גדולה קנאתי לה" (זכריה ח' ב'), "כה אמר ה' צבאות, כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני יפלא, נאום ה' צבאות" (שם פסוק ו).
על מה הוא מדבר? אם על בית שני מה הפלא הגדול בזה? הרי ארבעים ושנים אלף בס"ה חזרו מבבל לארץ ישראל עם עזרא, וארכה הדרך שלושה חודשים. ומה הפלא הגדול בזה? וכי זה לא קורה שאדם הולך למדינה אחרת וחוזר משם?! אבל אתם לא יודעים מה הכוונה כאן, זה מדובר לעתיד לבוא, כי יפלא בעיני שארית העם הזה, איך חזרו לארץ ישראל אחרי שואה שכזאת?!
הרי עם ישראל התפורר ונשרף, ויצאנו מכבשוני האש לארץ ישראל להתחבר שם כל העדות ולחיות ביחד, ואין לנו אפליה זה אישכנזי וזה אתיופי וזה עיראקי, אלא אותו הדבר כולם.

האדמו"ר מקאליב ע"ה

ג. והנה האדמו"ר מקאליב ע"ה שנפטר השבוע בגיל תשעים ושבע, היה בעשרים ושנים מחנות השמדה! עבר ממחנה למחנה וכמעט היה בכלם, "אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה" (בראשית ל"ב ט'), אבל לא היתה לו פליטה, וכל משפחתו בעוה"ר הלכו בשואה. הוא היה מגזע האדמו"ר מקאליב שלפני מאתיים שנה, ובספר "סיפורי חסידים" על התורה³ (סיפור 123, מי שישכח יזכור כמנין שנותיו של אהרן הכהן) מביא סיפור עליו: פעם הרב הקדוש רבי לייב שרה"ס, הרגיש ברוח הקודש שבעיירה אחת בהונגריה יש נשמה גבוהה מאד, ואמר לעגלונו שירתום מיד את הסוסים לנסיעה רחוקה. העגלונו יודע שאם הנסיעה רחוקה פירושו שלא נוסעים כמו בני אדם אלא כמו מטוס. הם יוצאים את העיר, והוא נותן את המושכות ביד הצדיק שנעשה בעצמו "עגלונו", ונסעו

(שיר השירים ה' א'), "וייניקהו דבש מסלע" (דברים ל"ב י"ג), "ביערת הדבש" (שמואל א' י"ד כ"ז). כל אלה מדברים על דבש דבורים. אותו הדבר כאן, הוא ליקט מאמרים מהתלמוד ופסוקים, ואין בעיה בזה.
3. זה ספר שני חלקים, על התורה ועל החגים.
4. מה זה שרה"ס? בן שרה. האשכנזים נוהגים לעשות בסוף המלה גריש וסמ"ך וזה כמו 'של'. למשל מהרש"א ראשי תיבות רבי שמואל אידל'ס. מישוה יודע מה זה אידל'ס? פעם חשבנו שזה שם המשפחה שלו, אבל זה לא נכון, אלא פירושו חתן של הגברת אידל. למה לא קראו לו ע"ש אמו או אביו? בגלל שחמותו תמכה בישיבה שלו עשרים שנה, ואחרת לא היינו מקבלים את מהרש"א, עם העיון והזכות והסגנון משהו מיוחד. כאשר אין לאדם דאגות פרנסה הוא יכול ללמוד, ואיך אדם יוכל ללמוד עם דאגות?! אבל היום אני אומר הפוך, מי שאומר שיש לו דאגות פרנסה אני אומר לו: תלמד דף יומי. אם הוא שואל: למה? אני עונה לו שהמלה "בדף" ראשי תיבות בלי דאגות פרנסה... תלמד תתרכז ותשתחרר מהכל.

הקב"ה ישמור על עם ישראל

א. חזק וברוך (לחזן ר' כפיר פרטוש הי"ו ולאחיו ר' יהונתן הי"ו). שבוע טוב, וראש חודש טוב ומבורך. שהקב"ה ירפא את הפצועים. אמנם הערבים יעשו לנו מה שיעשו, אבל אנחנו הנבחרים מכל העמים על אפם ועל חמתם, "כי אותנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים". לכן שישתגעו כמה שירצו, אבל יום אחד יאבדו לגמרי, "ביבשו ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו" (תהלים פ"ג י"ח), מה זה ויחפרו? הם חופרים בהר הבית, ואם מוצאים שם הוכחה על בית המקדש הם משמידיים אותה, אבל הם עצמם יאבדו מן העולם¹. אם אנחנו נדע להחזיר "נפש תחת נפש" היה אחרת, אבל אנחנו "בטלנים" והורסים להם בתים, וכי חסר להם כסף?! הם בונים עוד בתים. צריך לתת להם מכה אחת שלא יחזרו יותר, ושיידעו שזה התשלום למי שמוריד טיפת דם ליהודי. הקב"ה ישמור את עם ישראל, "מזרה ישראל יקבצנו ושמרו כרועה עדרו" (ירמיה ל"א ט'). כאשר אבותינו גורשו מספרד ביום תשעה באב בשנת רנ"ב, מצאו להם רמז בפסוק הזה, המלה "מזרה" בגימטריא רנ"ב. הם הלכו משם לפורטוגל, ואחרי שש שנים בשנת רנ"ח גורשו גם משם. אבל גם זה רמז בפסוק הזה, המלה "יקבצנו" בגימטריא רנ"ח. התורה רומזת על הכל.

התורה רמזה על השואה

ב. התורה רמזה גם על השואה. בגמרא (סנהדרין צ"ח ע"ב) כמה חכמים אמרו "ייתי ולא אחמיניה", כלומר שיבוא המשיח אבל אנחנו לא רוצים לראות אותו. מה קרה להם? הרי כל הזמן אנחנו מקוים למשיח, "כי לישועתך קוינו וצפינו כל היום", "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", מדוע אתם לא רוצים לראות אותו?! אלא הם ידעו ברוח הקודש שהתקופה של הגאולה קשה מאד, וכל התיאורים שהיו במשך הגלות מחוירים לעומת מה שהיה בשואה. איפה מצאנו רמז על השואה? אנחנו לומדים "תיקון ליל שביעי של פסח" שתיקן בעל חמדת מים², ובין הפסוקים שם מובא פסוק

1. מי אמר את זה? אבן עזרא (דניאל ז' ד'). כתוב בדניאל (שם פסוק כ"ו) על החיה הרביעית "לְהַשְׁמֵדָה וּלְהוֹבִדָה עַד סוּפָא", והמלה סופא כתובה בו"ו ולא בו"ד (ספא) רמז שתבוא עליהם סופה וברד, וכמו ששר רבי דוד ריאזי ז"ל "סופה וברד על הגבד", על גבד ועל כל הדומים לה. וחכמי ישראל שהיו בספרד פירשו כל הנבואה שם על ישמעאל, ואילו חכמי ישראל שהיו בצרפת ואשכנז פירשו על אדום, אבל זה חוזר על שניהם, "על שניהם תעבור כוס" (עי"פ איכה ד' כ"א).
2. אמנם יש עליו לעז גדול, ויש אומרים שחיבר אותו נתן העזתי או מישוה אחר, אבל לא אכפת לנו מזה, משום שבלמוד הזה אין מלה אחת משלו, אלא הכל מלוקט מפסוקי גמרא זוהר וכדו'. הגמרא (בכורות ז' ע"ב) אומרת שמותר לאכול דבש אפילו שהדבורה עושה אותו, כי זה לא מתמצה מגופה אלא היא לוקחת פרחים ומוציאה מהם, ולכן אוכלים את הדבש הזה, וכמו שכתוב "אכלתי יערי עם דבשי"

נא להרבות בתפלה לרפואת הרב צבי בן אסתר בתוך שאר חולי ישראל

לקבלת שני פרקי תהלים חיובי לקן בית נאמן 0799270505 שולחה 70 | להקדשות והנצחות: 052-7430552

עיצוב גרפי: האלף 050-2738858

עורכים: הרח"ג אביחי טעונו, שלום דרעי, משה חזקא שליט"א | עריכה ובקורת: הרח"ג רבי אלעד עידאן שליט"א

כל הזכויות שמורות ל"ע"י מכון ארז צדיקים שני"י מסודת חכמת רחמים בריכה | לקבלת העלון: bait.neheman@gmail.com

בקפיצת הדרך. וכשמגיעים לעיר הרב נותן לו את המושכות שלא יגידו שהוא טס בדרך... הרב הגיע לשם, ומצא נער בן שמונה שנים רועה צאן⁵, ושר שירים של הרועים במנגינות יפות מאד (וכמו המנוח האדמו"ר מקאליב שהיה לו קול יפה מאד, ומשמיע את "שמע ישראל" שלו בכל מקום. ויש לו עוד מנגינות שאני לא יודע אותם, ואם פעם אחת יביאו אותם לכאן נשמע אותם), והיה הולך ביער ענק ורועה את הצאן שלו בחורשה שם, ואומר ככה: **"חורשה חורשה מה גדולה את, שושנה שושנה מה רחוקה את, אילו היה היער קטן היתה השושנה קרובה אז, אילו הוציאנו מן היער היינו שנינו יחד אז"** (כנראה אמר את זה באידיש, ומסתמא חיברו את זה על ידה אחת בשם שושנה...), אבל החכם הזה רבי לייב החליף לו את הכל, וחינך אותו לומר משהו אחר: **"גלות גלות מה גדולה את, שכינה שכינה מה רחוקה את, אילו היתה הגלות קטנה היתה השכינה קרובה אז, אילו הוציאנו מן הגלות היינו שנינו יחד אז"**. לימים הנער הזה היה האדמו"ר מקאליב. ומזרעו יצא האדמו"ר מקאליב היום, שריד לאדמו"ר הזה.

בזכות "שמע ישראל" ניצל מהשוואה

ד. אמנם החכם הזה אין לו ילדים⁶, אבל הוא העמיד תלמידים, ובנה בנינים גדולים "קרית קאליב", בכל מקום שהלך לשם. הוא היה מסוגל להוציא שופטים חילוניים ואנשים שלא יודעים לשמוע תורה, ומלמד אותם לשיר "שמע ישראל", והם שרים את זה בדיקות באהבה ובחיבה, וחוזרים על זה עוד ועוד. ואמר שבזכות שמע ישראל ניצל מהשוואה, כי הכניסו אותו עם כולם, ואמר: **רבון העולמים, מה תרויח משמע ישראל אחד שלי?! אני אומר אותו ונשרף, אבל אם תשחרר אותי אפיץ אלפי "שמע ישראל" בעולם.** והנה פתאום מגיע קצין אחד ואומר לו שייצא החוצה, בלי שום הסבר לזה. הוא יצא משם, וכל מקום שהולך היה אומר "שמע ישראל". הוא היה ידיד בנפש לרב עובדיה ע"ה. לפני כמה שנים היתה הלולא של הישיבה, והוא הזכיר אותו שם בביטוי "ידיד נפשי", ואתה מרגיש שהוא אומר את זה מכל הלב. **זה לא פשוט שאדם נשאר בודד בעולם ולא מתייאש, כי זה כח של התורה, ואין כח כזה בשום מקום בעולם,** אומות העולם חכמים ופילוסופיהם הכל הבל וריק, התורה נותנת כח לאדם⁷.

הגאון רבי משה חורב זצ"ל

ה. השבוע ביום ג' באייר, האזכרה של הגאון הבקי העצום רבי משה חורב זצ"ל (ומשום מה שכחו להזכיר אותו ברשימת הרבנים (מעבר לדף) בלוח השנה שלנו). החכם הזה היה זוכר כל התלמוד מלה במלה, והיה חוזר ומשנן

5. בספר כאן כתוב שהוא היה יתום, אבל ראיתי בספר אחר (ספר מאורות מעולם הקבלה והחסידות עמ' 393) בשם יצחק אלפסי ז"ל חוקר החסידות, שהוא לא היה יתום אלא רק רועה צאן.

6. בגלל הנאצים ימ"ש וזכרם, "וברצונם עקרו שור" (בראשית מ"ט ו'). שאלקים יעקור אותם מן העולם, הם וגרמניה כולה, שלא ישאר ממנה פליט ושריד, ותישרף כולה. כתוב: "כי קרוב יום אידם וחש עתידות למו" (דברים ל"ב ל"ה), כי קרוב יום אידם ראשי תיבות גימטריא אייכמן, ו"חש" גימטריא גרמניה. מגיע לה עתידות שחורות משחור, ומה שעשתה לעם ישראל תקבל פי עשרה ומאה מזה.

7. היה עוד אחד כזה, האדמו"ר מקלויזנבורג. שאשתו ואחד עשר ילדים הלכו כולם בשואה, והוא ניצול ובא לכאן ויסד קריית צאנז ובית חולים לנייאדו, וגם אלפי אברכים שבקיימים בכל התלמוד בעל פה ממש. איך עשה את זה? כל חודש שינו שבעים דף גמרא עם רש"י ותוספות. וכאשר היו נוטעים בשביל להיבחן, אף אחד לא מדבר בדרך מלה לבטלה כי חבל על כל רגע, ולכן היו משננים הרבה. זה מפעל יחיד, שאי אפשר לתאר את זה. וכאן הוא נשא אשה ונולדו לו עוד ילדים. ועוד אחד שלישי שיבדל לחיים ארוכים, רבי ישראל מאיר לאו, שבגיל שמונה היה בשואה, והנאצים ימ"ש אמרו לו: מה אתה שוה? אתה לא "פרודקטיבי" כלומר לא עושה כלום. אמר להם: לפני שנה הייתי מעביר חפצים לבקבוקים מכאן לשם וכו', אני לא עושה כלום?! אמרו לו: אתה יודע לדבר יפה ויש לך כח הדיבור, נשאר אותך. השאירו אותו בחיים, והיום הוא הדרשן מספר אחד בעולם. הוא יכול לדבר עם ערבים נוצרים וכל הפושעים שבעולם, ולשכנע אותם שזאת הארץ שלנו, ולא תוכלו לקחת אותה מאתנו. יאבדו הם ולאף כיוצא בהם, והארץ הזאת תישאר שלנו.

ואתו הרבה. פעם היה לומד בקול ואמרו לו שזה מפריע להם ללמוד, אמר להם: אם לא אשנן בעל פה בקול רם אני אשכח את זה, ואני לא רוצה לשכוח כלום. וככה גמר כל התנ"ך וכל התלמוד וכל המשנה, ואולי גם הזוהר והירושלמי. אבל מסכן הלך בן חמשים וחמש. היו לו עשרות ומאות חידושים כ"כ יפים של סימנים לזכור את זה, למשל המאמר הזה מופיע בגמרא פלונית ופלונית, ונותן לך סימן והסבר לזה⁸. הגמרא (עירובין נ"ד ע"ב) אומרת: "הציבי לך ציונים" (ירמיה ל"א כ'), עשי לך סימנים בתורה, תקנה את התורה ע"י סימנים. הוא כתב שלוש עשרה מחברות של סימנים כאלה. החידושים האלה מפוזרים, וצריך לסדר ולהוציא ספר מזה. אמנם הוא כתב כמה ספרים על התורה אור החמה ותורה מסיני ועוד, אבל זה ספר יפה מאד, רק שלא כל אחד יכול לערוך אותו. בישיבה יש לנו כשרונות מבורכים ב"ה (אבל הם נעלמים), שיכולים לערוך את הספרים של הרב משה חורב ז"ל בצורה טובה. ולא צריך כל שלוש עשרה המחברות ביחד, אלא לקחת מחברת אחת בנושא מסויים ולערוך אותה.

הלימוד של "כסא רחמים" ישר ואמיתי

ו. היום יש אנשים שמקנאים בתלמידי הישיבה שלנו ושונאים אותם, וכמה שיוכלו לדבר רע על הישיבה זו מצוה גדולה בעיניהם. אבל יום אחד יתחרטו על זה, על מי אתה מדבר?! על רבותיך שאתה לא מגיע לקרסוליהם?! מה אתה מדבר על הישיבה? מי אתה בכלל?! תפסיקו כל השגעון הזה. אמנם יכול להיות שיש טעות, והרי לכל אחד יש טעות וגם לגדולי עולם, אבל לשנוא את הישיבה?! כמה שידברו על כסא רחמים, הקב"ה משלם וישלם להם. לכן שיפסיקו לדבר על הישיבה. אני לא רוצה להזכיר שמות, אבל כל אחד יודע את זה. מי שמדבר על כסא רחמים הקב"ה ייפרע ממנו, ואני לא סולח לאף אחד, אנחנו לא סולחים והישיבה לא סולחת. תדברו מה שתרוצו, והקב"ה יתן פרנסה לתלמידים גם בלי דיירות וכלי רבנות וכלי שגעונות, כי כאן גדלים תלמידי חכמים. פעם שאלו את הרב משה לוי ע"ה: מדוע אתה לומד בישיבת כסא רחמים? הרי זה של תוניסאים ואתה מצרי (ומצרי ותוניסאי זה ראשי תיבות מרח"ל...), אמר להם: הלימוד של כסא רחמים זה כמו הלימוד של חכמי מצרים לפני שלוש מאות שנה, מה אתם רוצים מהם?! אני לומד בשיטה הזאת. אבל זה לא רק הלימוד של חכמי מצרים, אלא גם הלימוד של מהרש"א והרש"ש ושער המלך, וכל הפלפולים הנפתלים והמשובשים של הדור הזה אין שם. הכל שם ישר ואמיתי, "שם ישר נוכח עמו" (איוב כ"ג ז'). היום אנשים לא

8. למשל שני סימנים יפים מאד: סימן אחד, הסיפור של רבי שמעון ברי יוחאי כתוב בגמרא בשבת דף ל"ג ע"ב ודף ל"ד ע"א, ומה הסימן לזה? בזכות רבי שמעון בר יוחאי עושים הלולא בל"ג לעומר, ולכן זה בדף ל"ג, אבל הספרדים עושים הלולא ולא מסתפרים עד יום ל"ד (ש"ע סימן תצ"ג ס"ב), לכן זה מתחיל בל"ג ע"ב ומסתיים בדף ל"ד ע"א. פעם אמרתי את זה, ושאלו אותי: מאיפה הבאת זה? אמרתי להם: זה לא שלי אלא של הרב משה חורב. ועוד סימן אחר, בית ראשון נחרב מפני שהיו עובדי עבודה זרה ובית שני שהיה בו תורה והכל נחרב מפני שנאת חנם, כלומר שהיו שונאים אחד את השני על כלום, בגלל שיש לו מעלה יותר ממני או בגלל שאני שונא את העדה שלו או בגלל שיש לו אף לא מתאים לי... וכן על זו הדרך כל השטויות שבעולם, ושנאת חנם הביאה עלינו את הכל. זה כתוב בגמרא ביומא דף ט' ע"ב, ומה הסימן לזה? ט' ב' זה ראשי תיבות ט' (תשעה) באב, כי שני בתי המקדש נחרבו בתשעה באב (תענית כ"ו ע"ב). לכן "יומא ט' ב", ביום ט' (תשעה) באב. והסיבה שנחרבו כתובה בגמרא שם.

9. פעם היה ילד שלמד בתלמוד תורה כאן בבני ברק, ובכתה ח' שהתלמידים מחפשים ישיבה ללמוד בה, רב הכיתה או המנהל (לא יודע מי בדיק) אמר להם: "כל הישיבות כשרות חוץ מכסא רחמים". למה? כי כתוב בתורה "יששכר חמר גרם" (בראשית מ"ט י"ד), והמלה חמר כתובה בלי וא"ו. ראשי תיבות חוץ מכסא רחמים... הילד הזה אמר: אם ככה משמע שיש משהו נוראי בישיבת כסא רחמים... אני אלך ללמוד דוקא בישיבה הזאת. הוא בא ולמד בישיבה, והיום החיבורים שלו נחטפים, כי יש בהם מתיקות. הוא עורך "פניני הפרשה" וספר "אוצרותינו" ו"הכתב והמכתב" וכל מיני ספרים. אתה קורא מאמר או ספר שלו ולא יכול לסגור עד שתגמור אותו. איפה הוא למד את זה? לא בתלמוד תורה הזה אלא בכסא רחמים כמוכן. על אפם ועל חמתם.

לעילוי נשמת
אסתר
איתנה בת
שרה ע"ה

לעילוי נשמת
זקנתנו הצדקת
אורידה בת
הדאד ז"ל

לעילוי נשמת
בחייר רפאל בר מנחם
ל"ע כ"ג חשוון התשנ"ב
חיהה רחמי בת שאשיה
ר"ע ה' אדר תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

לרפואת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

לרפואת
התינוקת
תהילה בת
מוריה

לרפואת
הגאון ר'
רפאל יהושע
בן ציפורה
שליט"א

להצלחת מרת
רבקה ליטנר
הגאון רבי אהרן
שפייר שליט"א
ובה של פדסיץ
ובה של פדסיץ
וראה מת בנתח"ד
במחצית קהילת פודסיץ

מעריכים את הרב משה, אבל גייע הזמן ויעריכו אותו, ויידעו שכל מלה וכל אות שכותב אמת לאמיתה של תורה, הוא מתייגע הרבה עד שמוציא הלכה לאורה¹⁰.

האם סופרים את העומר מיד אחר קדיש "תתקבל"?

ז. הנה דוגמא לזה, מרן (סימן תפ"ט ס"א) כותב: **"בליל שני [של פסח] אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר"**, חשבו הכוונה אחרי עלינו לשבח, אבל זה לא נכון, אלא **אחרי התפלה פירושו אחרי שגמרו קדיש תתקבל של ערבית**. המשנה ברורה שם מפרש פעמיים ככה (בס"ק ב' וס"ק מ"א). וכך כותב מרן שם בסעיף ט': **ליל שבת וליל יום טוב מברכים וסופרים אחר קידוש בבית הכנסת** שעושים את הקידוש מיד כדי לקבל את החג מוקדם, ובמוצאי שבת ויום טוב סופרים קודם הבדלה אחר קדיש תתקבל. ומוכרח שאחרי קדיש תתקבל נגמרה התפלה. זה פירוש המשנה ברורה. ולא רק זה, אלא **תשובת רב האי גאון** (מובאת בארחות חיים הלכות ספירת העומר סעיף ד') מוכיחה את זה, שכותב: אצלנו במוצאי שבת אחרי שאמרו אתה קדוש בישבה, קשה לנו לקום ולספור את העומר (כי בזמנו היו יושבים על מחצלאות)¹¹, לכן נהגו ראשונינו (האשכנזים אומרים "ראשונינו", והכוונה רבותינו הראשונים בדורות שלפנינו) שהשליח ציבור מברך וכולם יוצאים ידי חובה, כי אם כל אחד יברך הרי צריך לקום וקשה לעשות את זה. "פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה" (שיר השירים ה' ג'), ישבתי כבר על המחצלת וקשה לי שוב לקום. ואם איתא שהיו סופרים בסוף התפלה, הרי אתם הולכים הביתה ולא נשארים כאן, אז כשאתם עומדים תספרו את העומר, ומה הבעיה בזה?! **אלא מוכרח שרב האי גאון סובר לספור העומר אחרי קדיש תתקבל, וכמו שאנחנו נוהגים בזה**. אבל לא רק אנחנו נוהגים ככה, אלא הרבה מאד סופרים העומר מיד אחרי קדיש תתקבל.

טעם למנהגים השונים

ח. אמנם אלה שנוהגים לספור את העומר אחרי התפלה, יכול להיות שהסיבה לזה כי יש מקומות שמתפללים מוקדם מאד (למשל בבית הכנסת "אליהו הנביא" כאן, מנהג אבותיהם הבלבים בידיהם להתפלל ערבית בפלג המנחה)¹², ולכן

10. אמנם הוא לא האריך ימים, אבל אדם קורא בספרים שלו ולא מאמין לזה. פעם (תמוז שנת תשנ"א) הייתי בדרום אפריקה, והרב אהרן פוייפר ע"ה שאל אותי: בן כמה החכם שכתב ספר מנוחת אהבה? אמרתי לו: עכשיו בן שלושים, וחבורו הר אשיון (תפלה למשה) הופיע בגיל עשרים וחמש. אמר לי: אני לא מאמין, כתבתי ספר על הלכות שבת ארבע מאות דף, ואני גונז אותו בגלל ספר מנוחת אהבה. וגם חכמים אחרים אמרו ככה. פעם הרב שלום משה ע"ה ראה אותו, והתפלא: אתה הרב משה לוי? חשבתי שזה אדם זקן ויושב בישבה לפחות בן שמונים-תשעים שנה, בן כמה אתה? אמר לו: לא משנה... "אמרתי ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם" (איוב ל"ב ז' ח'). כאן לומדים תורת אמת, לא סיפורי סבתא, אלא רק אמת לאמיתה.

11. הכסאות היום הגיעו אלינו מאירופה. הרמב"ם (פ"א מהלכות תפלה ה"ה) כותב שבערי אדום יושבים על כסאות, ובערי ישמעאל יושבים על מחצלאות. אגב, אנחנו אומרים כסאות, וזו טעות, צריך לומר כסאות. "כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד" (תהלים קכ"ד ה).

12. לפני שנים רבות התפללתי מנחה וערבית בימי העומר בבית הכנסת "רבי יוסף חיים", וראיתי שאינם סופרים את העומר. שאלתי אותם: מה עם העומר? אמרו לי: לא הגיע הזמן וכל אחד יספור לעצמו בבית. אמרתי להם: אבל ישכחו לספור בבית, ומה אתם עושים בזה?! (ולפחות אם היו סופרים גם ביום וכמו שאנחנו נוהגים, אבל הם לא עושים את זה). בואו נשב ונקרא פרקי אבות עד שגייע הזמן. ישבתי וקראתי להם פרקי אבות. הם טעמו את זה, ואמרו לי: איזה יופי, תגיד לנו כל פעם פרקי אבות... הגיע הזמן וספרנו את העומר. אגב, בית הכנסת הזה "רבי יוסף חיים" נמצא ברחוב נורדאו בבני ברק, אבל מה הקשר בין נורדאו לרבי יוסף חיים להבדיל?! נורדאו היה נואם בחסד אחרי הרצל, אבל הרצל לא היה בסדר והוא יותר גרוע ממנו, כי היה מתבולל ונשוי לנכריה. אבל ראיתי כתוב בשמו שהוא היה רופא ילידם בצרפת, ובא אליו ילד קטן יהודי בן תשע עלוב, הוא מסתכל עליו מלמעלה למטה, ושואל אותו: מה אתה לומד? אמר לו הילד: אני לומד תורה. שאל אותו: מה למדת השבוע? ענה לו: למדתי פסוק "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל" (בראשית מ"ח ז), ורש"י פירש שם שיעקב אבינו אומר ליוסף אני יודע

הם דוחים את העומר אחרי התפלה לגמרי, כי כמה שנוכל לדחות את העומר אחרי עלינו לשבח נתקרב יותר לאמת... (יש ביטוי כזה "דרך שקרובה לאמת"). ולפי דעת מרן (סימן תפ"ט ס"ב) אפשר לספור את העומר גם בבין השמשות, לפחות אחרי השקיעה. אבל מן הדין כשמתפללים בזמן, עושים ספירת העומר מיד אחרי קדיש תתקבל. אנחנו בחו"ל בתונס נהגנו כל השנה להתפלל ערבית מוקדם¹³, אבל בימי העומר נהגו לאחר את תפלת ערבית בשביל העומר, ופעם בשנה עושים סיפורים בין מנחה לערבית (והיו אנשים בעלי כושר סיפורי מיוחד, שמספרים סיפורים ודברי תורה בעל פה)¹⁴. לכן סופרים את העומר מיד אחרי קדיש תתקבל, למה להשאיר אותו אחרי עלינו לשבח?! ועוד סיבה שלא כדאי לדחות את זה, כי יש כאלה שאומרים חצי עלינו לשבח בחוץ, "אומרים עלינו לשבח ובעל הבית בורח"... ואח"כ אדם שוכח מספירת העומר. אבל אם נעשה את זה בתוך התפלה בבית הכנסת, הוא לא יברח משם. איך כתוב בנחמיה (י"ו י"א)? "האיש כמוני יברח", אסור לך לברוח... וזה גם מוכח ממרן בסעיף ט', וכמו שאמרנו. ככה כותב הרב משה ע"ה (ש"ת תפלה למשה ח"ב סימן ט"ו). אבל אנשים סתם רוצים להתנפל ולהתגולל עליו, וטוענים פעם פעמיים ושלוש ועשר פעמים "מרן כתב אחרי התפלה", כמה אדם יכול להתעולל על השני?! "להתגולל עליו ולהתנפל עליו ולקחת אותו לעבדים ואת חמוריו" (בראשית מ"ג י"ח).

דברי רבי משה לוי קיימים לעד ולעולם, ומי שיחלוק עליהם כפורש מן החיים (וכמו שכותב הפרי חדש בכמה מקומות על פוסקים גדולים "כל הפורש ממנו כפורש מן החיים"). הוא אומר דברים נכונים, וחייבים לקבל אותם. וכי בגלל שלא האריך ימים?! הרי גם פרי חדש לא האריך ימים ודבריו סולת נקיה. אדם חייב להיכנע לאמת, ולכפוף את ראשו למטה למטה לעומר מיד לפני שיר למעלות. ולא רק אנחנו אלא כמה עדות נוהגים ככה. (וע"ע במבוא לספר ארים נסי-גיטין עמ' 82).

לענות "ברוך הוא וברוך שמו" על ברכת שליח ציבור

ט. אדם שמתפלל בבית הכנסת שהשליח ציבור סופר ראשון ואח"כ הציבור, יש אומרים שצריך להתנות בפירוש לפחות פעם אחת שהוא לא רוצה לצאת ידי חובה בברכת השליח ציבור. אבל אין צורך בזה, ומעולם לא עשינו את זה. ואם החשש שאולי בזה ששומע מהחזן יוצא ידי חובה ולא יוכל לספור, הרי יש לנו תיקון פשוט מאד לזה, שכאשר שומע את הברכה משליח ציבור יענה ברוך הוא וברוך שמו, ובזה מגלה דעתו שלא מתכוין לצאת ידי חובה, כי רוב האחרונים פסקו שאם תשמע ברכה שאתה זקוק לה בשבילך אל תענה עליה ברוך הוא

שאתה כועס עלי שלא הולכתי את אמך, אבל תדע לך שגייעו הימים שיבוא נבזראדן ויגלה את ישראל, והם יגיעו עד קברה של רחל אמך ויתפללו שם, ושום אחד לא יעזור להם לא אברהם לא יצחק ולא יעקב ולא משה, אלא רק רחל יוצאה ומגינה עליהם, "מעני קולך מבכי וענייך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה'" (ירמיה ל"א ט"ו), לכן קברתי אותה שם. הוא שמע את זה והתרגש מאד, כי לילד הזה יש קשר לעם ישראל ואילו לא יקשר לעם ישראל.

13. פעם רבי ניסן פינסון ע"ה שאל אותי: איך עושים את זה? הרי צריך לחכות לצאת הכוכבים. אמרתי לאבא ע"ה, ופתח לי כף החיים (סימן רל"ג אות י"ב) שע"פ זוהר חדש (בראשית דף כ"ג ע"א) מצוה שכל שלש תפלות תהינה ביום. ולכן מתפללים גם ערבית מוקדם. מה נעשה עם קריאת שמע? שני תירוצים בזה. או כמו שכתב רש"י (ברכות ב' ע"א ב"ה ע"ד סוף) שיוצאים ידי חובה בקריאת שמע שעל המטה, או שבבית לפני ארוחת הערב אומרים קריאת שמע. אמנם לא תמיד זוכרים את זה, אבל הראיתי את זה לרבי ניסן, וקיבל את זה.

14. היה לנו תענוג ללכת ולשמוע סיפורים בעומר, וזה היה משהו מיוחד (האשכנזים בחק יעקב ועוד כותבים "סיפור" במקום ספירה, וכמו למשל שמע סיפור וכדו', אצלם סיפור וספירה היינו הך). פעם לא בא חכם לספר סיפורים, והביאו לאבא ע"ה ספר "עושה פלא" לספר להם משם, הספר הזה כתוב בעברית ואבא רואה ומתרגם לערבית, אחד שם שאל את אבא: זה כתוב בערבית? אמר לו: לא, זה כתוב בעברית. התפלא: איך אתה מספר בערבית במהירות? אבא אמר לו: מה הבעיה?! אני קורא במחשבה בעברית ומתרגם את זה.

בית ההוראה כסא רחמים
בנשיאות מרן רה"י רבנו מאיר מאזוז שליט"א
מנהל טלפוני: 02-5353-383
02-5353-383
מס' פג'ולת בית המוראה: א - פ' 12:00-24:00 ו' זמרי ח' 00:00-06:30
www.bitar.org.il
בית ההוראה

מנהג ספירת העומר גם ביום

יא. מי ששכח לילה אחד, יספור ביום בלי ברכה (ש"ע סי' תפ"ט סעיף ז). ואנחנו נוהגים שבכל בוקר לפני תנא דבי אליהו אומרים "היום חמשה עשר יום לעומר שהם שני שבועות ויום אחד" וכדו'. המנהג הזה מובא בים של שלמה (סוף מסכת בבא קמא אות מ"ד), שם הביא חילופי מנהגים בין בניי בבל לבני ארץ ישראל, ואחד מהם שבני ארץ ישראל סופרים את העומר גם בלילה וגם ביום¹⁸. וככה המנהג בג'ר'בא ובמצרים, וככה מובא בספר המועדים בהלכה (עמ' רצ"ג). **אנחנו עושים ככונה את זה, שאם אחד שכח בלילה או שהיה בנסיעה או משום מה התפלל ערבית בבית ושכח לספור, בבוקר יספור עם כולם, ובהמשך ימי העומר יכול לספור בברכה.**

מי ששכח או מסופק אם ספר ספירת העומר

יב. לדעת בעל הלכות גדולות (בתוספות מגילה כ' ע"ב בד"ה כל, ומנחות ס"ו ע"א בד"ה זכר) אדם שמדלג ולא ספר יום אחד בעומר, הפסיד את כל הברכות מכאן והלאה, כי הכל מצוה אחת. אמנם זו דעה שקשה מאד להבין אותה, כי א"כ איך אדם מברך על העומר בכל יום? אולי מחר לא יוכל לספור. ואם תאמר שהוא בחזקת בריא ובחזקת שהוא קיים ובחזקת שלא ישכח, א"כ אדם שיודע שיש לו טיפול רפואי ויצטרך להיות יום-יומיים באיטיות ל"ע, איך יכול לברך מהתחלה? אולי לא יוכל בהמשך לספור. ובאמת שיש גירסא אחרת בבעל הלכות גדולות ומדבר רק על היום הראשון, ולגירסא זו אם ספר ביום הראשון אז גם אם דיגל בהמשך זה נקרא "תמימות" (עיין בספר דמות הכסא ח"א עמ' קצ"ט)¹⁹. אבל התוספות (מנחות שם) מעידים אחרת בשם בעל הלכות גדולות, ולכתחילה חוששים לדעה הזאת, ולכן מרן (סימן תפ"ט ס"ח) פסק שאם שכח לילה אחד לא יוכל עוד לספור את העומר. אבל נפקא מינה כאשר יש לאדם ספק אם שכח לספור אתמול או לא, שיכול להמשיך ולספור בברכה (שלחן ערוך שם) מספק ספיקא. ויש קושיא על זה, שהרי המכתם לדוד (חא"ח סימן ג') כותב שאין מברכים מספק ספיקא, והביא תשע הוכחות על זה, וכל אלה שבאו אחריו אף אחד לא ענה על ההוכחות שלו²⁰. ולא רק זה, אלא כל אלה שבאו אחריו קיבלו את זה, "קיימו וקבלו היהודים" (אסתר ט' כ"ז). ובאמת שהוקשה לו מהעומר, ומצא הסבר לזה שיש אומרים שספירת העומר דאורייתא, ולכן מברכים גם בספק. אבל התירוץ שאמרת פשוט יותר, כיון שסברת בעל הלכות גדולות תמוהה, ויש גירסא שהוא הקפיד רק ביום הראשון בלבד, והרי רוב העולם סופרים את העומר בלילה הראשון, אלא שאם שכח לילה אחד בהמשך חוששים לגירסא בבעל הלכות גדולות שמובאת בתוספות (שם), לכן כאשר מצרפים עוד ספק אפשר לסמוך להקל ולברך על העומר. (ועי' ע' בעלון מס' 11 אותיות ב'ז', ומס' 62 אותיות י"ז-ט).

קניות בשדה התעופה

יג. היום ב"דיוטי-פרי" יש בעיה שם, ואני חשבתי שאומרים דיוטי פרי כמו "פרא אדם", למה הם פרא אדם? כי לפני פסח הם מכרו את החמץ ע"י הרבנות וחתמו על הכל, אבל בפסח מציגים לחמניות

18. פעם בא אברך אחד ואמר לי: איפה כתוב לומר את זה? אמרתי לו: זה כתוב בים של שלמה. אבל הוא לא הבין מה אני מדבר, כי הוא לא יודע מה זה "ים של שלמה", וחשב שיש ים בתל אביב של שלמה המלך... אתה לא מכיר ספר ים של שלמה של רבי שלמה לוריא בעל חכמת שלמה? זה גם חכמה וגם ים, לבו רחב כים.

19. זה מזכיר את הסיפור על רבי העשיל, שפעם אבא שלו אמר לו: תשמע, קודם כל תתפלל ואח"כ תאכל ראש דג וזנבו זה כמו דג שלם. הלך לפינה, לקח סידור ואמר: מודה אני לפניך, מה טובו האליך יעקב, עלינו לשבח לאדון הכל. וגמר הכל. אביו התפלל: איפה התפלה שלך? אמר לו: אם ראש דג וזנבו זה דג שלם, אז גם מה טובו האליך ועלינו לשבח זו תפלה שלימה...

20. יש חכם אחד בירושלים שמצא פוסקים אחרים שמברכים בספק ספיקא, אבל מה זה יעזור לנו? וכי תוכל לענות על הקושיות וההוכחות של המכתם לדוד? איך לך מה לענות עליהם.

וברוך שמו, והצל"ח רבי יחזקאל לנדא ע"ה (דרושי הצל"ח דרוש ל"ו לשבת הגדול אות ה) היה דורש את זה ברבים: רבותי, לא לענות ברוך הוא וברוך שמו בכל ברכה שאתם יוצאים בה ידי חובה, אם זה קידוש והמוציא וכדו'. וזו לא דעת יחיד, אלא הרבה מאד פוסקים כתבו ככה (עיין בעלון מס' 126 אותיות י"ד-ט"ז). אמנם יש חולקים על זה, אבל אנחנו לא נוהגים לענות ברוך הוא וברוך שמו, וא"כ כאשר תענה גילית דעתך שאתה לא מתכוין לצאת בברכה הזאת, ואין כבר שום בעיה.

נוסח "הרחמן" שאחרי הספירה

י. בנוסח הרחמן שאחרי ספירת העומר, אומרים "הרחמן הוא יבנה בית המקדש ויחזיר העבודה למקומה". אמנם בכל הספרים כתוב הרחמן הוא יחזיר העבודה וכו', אבל חכם אחד מג'ר'בא רבי עמוס הכהן ע"ה (מחבר ספר ויען עמוס) אמר לי: איך אפשר לומר יחזיר העבודה? וכי יחזיר את העבודה מן האויר? קודם כל צריך לומר שיבנה בית המקדש (ש"ת ויען עמוס ח"ב סימן ו). אמרתי לו: זה רעיון יפה. אבל אח"כ מצאתי ראייה לדבריו בתוספות (מגילה כ' סוף ע"ב בד"ה כל), והראוני גם בספר לקט הקציר (סימן כ"ג אות ו') של רבי אברהם כלפון ע"ה¹⁵, שכותב בפשיטות: יהי רצון מלפניך שתבנה בית המקדש. וא"כ גם בהרחמן אומרים ככה. והשבוע הביאו לי כתב יד עתיק מתקופת גירוש ספרד, שנקרא "כתב יד פאס"¹⁶ (אבל כתוב שם כמה מלים בערבית. או שהמחבר היה בפאס ודיבר בערבית, או שבספרד חלק דיברו ערבית), ושם מובא: הרחמן הוא יבנה בית המקדש ויחזיר העבודה למקומה. וא"כ יש לנו תוספות ולקט הקציר וכתב יד עתיק של פאס. וגם בדפוס בתנוס לפני מאה ועשרים שנה כתוב ככה. ועליהם ועל כולם, בסידור של הטריפוליטנים "עוד אבינו חי" כתבו רמז שם: יבנה המקדש ויחזיר העבודה ראשי תיבות שם הוי"ה. [וכן הראוני בספר "ויגד יעקב" לר' יעקב רקאח זצ"ל דיני העומר אות ג]. ויש אומרים לי: הנה שער הכוונות (דף פ"ה ע"ב) לא כתב ככה. אבל יש מלים שמוותר להוסיף לשופרא דמילתא ותיקון הלשון, ומה יש בזה?! ומצאנו כמה דברים כאלה¹⁷. לכן כאן שאי אפשר לומר ויחזיר העבודה, שהרי לא חסר רק העבודה כי אין לנו בכלל בית המקדש, צריך לומר "יבנה בית המקדש ויחזיר העבודה למקומה".

15. הוא היה חכם בלוב, והיה עשיר ונגיד היהודים, "קאייד" בערבית. בן דורו של מרן החיד"א, והיה בידידות רבה איתו. כל ספר חדש של הרב חיד"א היה שולח לו החיד"א מליוורנו ללוב, עם הקדשה מיוחדת בדפוס (לא בכתב יד), והיה תמיד תומך בו ובקשר איתו טוב מאד. (ועי' בספר מגדולי ישראל ח"א עמ' רנ"א).

16. מצאו אותו בזכות המחשב שהוא גאון עולם... "מרן הגאון" עולה בגימטריא "המחשב" בדיוק, כי זה הגאון הגדול של הדור שלנו... תלחץ על המחשב מה שתראה, "ויצא העגל הזה"...

17. למשל שער הכוונות (דף ע"ה ע"ב) כתב שאומרים במנחה של שבת "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", ובן איש חי (ש"ב פרשת חיי שרה אות ה) כותב שצריך לומר ומי כעמך "כישראל", כי זה לשון הפסוק בשמואל ב' (ז' כ"ג), ואילו מי כעמך ישראל זה בדברי הימים א' (י"ז כ"א), ואנחנו מעדיפים לומר נוסח של נביאים ולא של כתובים. והבן איש חי הוסיף: ומה שכתוב בשער הכוונות אחרת, אין מזה ראייה כלל. לכן לא צריכים להיות "מרובעים" בזה. ועוד דוגמא, כתוב בשער הכוונות (דף ל"ז ע"א) "כי לישועתך קוינו כל היום", ואילו חכמים אחרים כותבים לומר "קוינו וצפינו כל היום". רבי חיים פלאגי (כף החיים סימן ט"ו אות ל"ד) כתב ככה, וגם רבי עובדיה הדאיה (ש"ת ישכיל עבדי ח"ח חא"ח סימן כ"ו אות ג) ענה לשאל שם רבי שושן כהן ז"ל שיכול לומר ככה. מה הסיבה לזה? כי יש שתי כוונות בדבר הזה, הרב חיד"א כותב שאדם שיש לו בעיה או צרה יכוין כאן בשביל הבעיה הפרטית שלו, אבל יכוין גם על כל ישראל שצריכים גאולה, כי איך נוכל לעמוד מול הארורים האלה ששולחים טיל אחר טיל אחר טיל?! אם היה טיל אחד נוחא... אבל כמה טילים?! (בעומר יש ארבעים ותשעה ימים בגימטריא "טיל"...) מאיפה הביאו הארורים האלה כ"כ הרבה טילים?! יום אחד ייפסקו כל הטילים האלה. לכן אומרים "קוינו" זה תקוה כללית לכל ישראל, "וצפינו" זה גם לבעיות פרטיות. ואפשר לומר גם הפוך, "קוינו" זה מה שאנחנו צריכים לזה, "וצפינו" זה מה שנאמר בעתיד "צפית לישועה" (שבת ל"א ע"א). לכן לא צריך להתעקש ולומר רק קוינו, כי אין קפיידא בזה. אם אין לך בעיות ותוצאה לומר רק קוינו תגיד ככה, אבל לכל אדם יש בעיות אישיות ולכן תאמר את שניהם. והנה רבי עובדיה הדאיה שהיה מקובל גדול, אומר שאין שום חשש בזה. (ועי' בחוברת אור תורה תמוז תשע"ג סימן קי"ז אות ט).

שלא נקנה מהם, אבל מן הדין אין בעיה לקנות מהם בחול²³, רק יש בעיה בכלים שמבשלים בהם, ואולי בלחם ובעוגות לא שייך הדבר הזה. לכן צריך להיזהר שלא לקנות דברי אוכל של חמץ ב"דיוטי-פרי", ולחכות שבוע-שבועיים עד שיעשו הכל חדש. וגם לא כל דבר שמוכרים שם זה כשר, וצריך לשים לב לזה. אא"כ אדם קונה תכשיטים או בושם וכדו', שאין שום בעיה בזה.

לא לטוס במוצאי שבת

יד. ועוד בעיה יש, לא לטוס במוצאי שבת בחברת "אל-על", כי מכינים את כל הטיסות של מוצאי שבת כמה שעות מבעוד יום קודם יציאת השבת, ואולי גם את התבשילים שם. לפני שנים רבות ססתי לחוץ לארץ בליל ט"ז בסיון תשס"ג, ואני זוכר את התאריך כי באותו היום קיבלתי את העונש שלי, מה היה שם? ססתי במוצאי שבת והיו לי ספרים ותרופות שלקחתי איתי (הוסיפו לי ספרים בישיבה שהיה לי מה לקרוא...), וכאשר ירדתי שכחתי את הספרים והתרופות במטוס. הלכנו לעשיר בשם ז'אק אביטל שידבר איתם, ואמרו לו שהכל נעלם. לא ידעתי למה זה קרה לי. אח"כ ראיתי מכתב של האדמו"ר מליובאוויטש שכותב שלא לטוס במוצאי שבת, כי את כל ההכנות עושים בשבת. ואם תאמר חבל על אותן השעות, תדע שאם תטוס לאמריקה אתה מקבל "מתנה" מהשמים שבע שעות, ואם למשל תטוס בשבע בבוקר ואתה צריך להגיע אחרי שתיים עשרה שעות בשבע בערב, תגיע בשעה שתיים עשרה בצהריים, כי זה ההפרש של הזמנים שם, וממילא לא הפסדת כלום, אלא אתה מגיע בצהריים, נח

23. זה כמו שאנחנו משתמשים בחשמל שמחללים שם את השבת. ואפילו חסידים כמו החזון איש משתמשים בחול בחשמל, ואף אחד לא אומר שכיון שעובדים בחשמל בשבת אסור ליהנות ממנו כל השבוע, אלא הם עובדים בשבת ואני קונה מהם בחול.

לראווה, וכל מי שרוצה לחמניה ישלם ויקח מהם. מה המכירה שעשיתם בזה?! עם מי אתם משחקים?! "הטוב כי יחפור אתכם, אם כהתל באנוש תהתלו בו" (איוב י"ג ט'), המכירה הזאת והכסף שאתם מקבלים מוכיחים שהמכירה שלכם דברים בטלים, חוכא ואיטלולא²¹. ומצאתי בשדי חמד (מערכת חמץ ומצה סימן ט' סוף אות ל"ה ואות ט"ל) שכתב ככה, שמי שעשה מכירת חמץ לחבירו ואח"כ הוא מכר חמץ בחול המועד, המעשה שלו ביטל את החתימה שלו על המכירה, שהרי הוא לא מכר או קיבל כסף אלא רק חתם על זה. והבאתי הדברים בשו"ת בית נאמן (ח"א עמוד שצ"ז). אמנם יש שם מחלוקת בזה, אבל גם מי שמתיר בדיעבד לא מדבר על אדם שעושה מה שרוצה בפומבי, כי בזה עושה צחוק מהמכירה. וכי העיקר שאומר שיש לו "משגיח כשרות"?! זה לא משגיח כשרות אלא משכיח כשרות... דיוטי לשון "הדיוטות", ופרי לשון "פראים"... ויותר מזה, יש שמוכרים שם כל מיני דברים פסולים לגמרי, כמו נבילות וטריפות וחזיר וכדו'²². ועוד בעיה שהרבה שם פתוחים בשבת, והלואי שנוכל לקנוס אותם

21. מאיפה למדתי את זה? פעם היה בתנוס יהודי עשיר שנקרא **עתאל** (היום המשפחה הזאת הגיעה לישראל והחליפו אותה למשפחת "הטל", כמו מוריד הטל... אבל במקור לא היה לא טל ולא גשם אלא עתאל), שהיתה לו טחנת קמח, והיה חכם אחד שהולך אליו כמה ימים לפני פסח, ואומר לו: תחננום על המסמך הזה שאתה מוכר את החמץ. ואבא היה אומר: מה מועילה המכירה הזאת?! הרי בחול המועד וגם בחג עצמו הוא מוכר קמח בשפע, ואין אצלו הבדל אם זה לתות שזה חמץ או לא, כי הוא רוצה כסף, "אוהב כסף לא יסבע כסף" (קהלת ה' ט'), והרי בפסח יש הרבה הוצאות ואי אפשר להסתדר בלי כסף... וא"כ לא עשה כלום במכירה הזאת.

22. אחד שסיפר לי שראה בחור חרדי שאוכל משהו משם, ושאל אותו: מאיפה זה? אמר לו: זה מהדיוטי-פרי הזה, אמר לו: בוא תראה מה שכתוב על הקופסא "זה עשוי מבשר חזיר". התפלא: חשבתי שהכל כשר. וכי חשבת שאתה נמצא במאה שערים?! אתה נמצא במאה שקרים... הוא הלך לשירותים וקרע את גרונו עד שהקיא את זה. אמנם הוא עשה חומרא, אבל צריך להקפיד שלא לקנות שום דבר משם בלי לבדוק.

עיר וקדיש מן שמיא נחית
לא תשכח מפי זרעו

על פי הנחיית מרן ראש הישיבה הגאון רבנו מאיר מאזוז שליט"א יחולקו ח"י ליטר יין לכבוד רשב"י זיע"א לאברכי הישיבה עמלי התורה. השנה כל מי שיתרום **סך 280 ש"ח** נעתרו רבני הישיבה שליט"א להזכיר את שמו לברכה

בליל ל"ג לעומר קודם הדלקת הקנדיל וקריאת הזוהר בספר הילולא דרשב"י.

זכראי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק בברכה קופת אברכים - בני מלכים

המשרד 08-6727523
 פלאפון 052-7130554
 מייל: bait.neheman@gmail.com

ה"י רוטל שלנו

ברשות הר"ח הנגאל ב"ח שליט"א

כשורה טובה לשוחרי התורה בעזרת ה' ובישועתו זכינו להוציא מחדש לאור את סדרת הספרים

שו"ת תפלה למשה

במהדורה חדשה

של הגאון הגדול מורנו ורבנו הגאון המופלא רבי משה לוי זצ"ל

7 חלקים

וכן את שאר ספרי המחבר מנחות אהבה, ברכת ה', מלוה ה', יוסף דעת ודבר השמיטה וכו'. ניתן להשיג:

בבני ברק ישיבת כסא רחמים עדיאל 26 03-676-7163

ירושלים ישראל לוי 055-6774920

ככל הארץ ר' יצחק מוסאי 054-9789351

ומתפלל מנחה וערבית בזמן, ובכל אופן ביום ראשון הכל סגור שם.

ברכת המצה בשאר ימות השנה

טו. מה ברכת המצה בכל השנה? הספרדים נוהגים לברך בורא מיני מזונות, והרב חיד"א (מחזיק ברכה סימן קנ"ח סק"ה) כותב שהמון העם מברכים מזונות כדין פת הבאה בכיסנין, כי מרן (סימן קס"ח ס"ד) כותב שאחד הפירושים בפת הבאה בכיסנין שכוססים אותה²⁴, והרי המצה שלנו כוססים אותה²⁵. אמנם בגמרא (ברכות ל"ז ע"ב) מבואר שכל השנה מברכים המוציא על המצה, אבל אין ראייה מזה, משום שבימי התלמוד היו עושים מצה עבה כמו פיתה שלנו (וכמו שעושים התימנים היום)²⁶, ולכן מברכים על מצה כזאת המוציא, אבל המצות שלנו שעושים אותם דקות מחשש חימוץ²⁷, זה כבר כסיסה, ולכן לא כדאי לברך על זה המוציא אלא רק מזונות. אמנם יש ספרדים שדעתם כמו האשכנזים בזה לברך המוציא²⁸, אבל אנחנו מספק מברכים מזונות ויוצאים ידי חובה. ככה מוכח מדברי מרן (סימן קס"ח ס"ד) שכתב שכל הפירושים בפת הבאה בכיסנין נכונים להלכה, כי אם יש לך ספק ובררכת מזונות זה

- 24. יש פירוש שזה כיס שממלאים שם שקדים ודבש וכדו', ולפי הפירוש הזה קוראים פיסנין בלי דגש. ויש פירוש שזה מלשון שכוססים אותה, ולפי הפירוש הזה קוראים פסנין בדגש בסמ"ך, לשון כסיסה.
- 25. אמנם חכם אחד אומר שזה רק מנהג המון העם ואילו דעת הרב חיד"א אחרת. אבל זה לא נכון, כי א"כ החיד"א היה כותב שאין להלכה כן והם טועים בזה, והרי הוא כתב שהמון העם נוהגים בזה כדין פת הבאה בכיסנין, ושתק להם.
- 26. וראיה לדבר, כתוב בגמרא (פסחים ז' ע"א) שאדם מצא מצה בבית ולא יודע אם זה מצה או חמץ, איך לא יודע? הרי מצה היא דקה וחמץ עבה. אלא בזמנם המצה היתה כמו חמץ, רק שהמצה לא שהתה שמונה עשרה דקות והחמץ שהה בלישה שעה-שעה וחצי.
- 27. האשכנזים נוהגים לעשות את המצה דק דק, וכמו שהם אומרים בפיוט בראש השנה "דק על דק עד אין נבדק". וכף החיים (סימן ת"ס אות מ"ד) הביא את המנהג הזה, וכותב שזה מנהג טוב.
- 28. אבל אי אפשר שדבר כזה יהיה מוכרע בצעקות. לפני שנים רבות היה חכם אחד שבא ממרוקו לבני ברק (הוא נפטר בשנת תשל"א), ופעם עשו סיום מסכת והיה שם האדמו"ר מבלז שבירך על המצה המוציא לחם מן הארץ, ואותו חכם צועק "בורא מיני מזונות". וכי האדמו"ר מבלז מפחד מהצעקות שלו? הוא ימשיך לברך כרצונו "שהכל נהיה בדברו"... מה תוכל לעשות לו? לכן לא העיקר להילחם בצעקות שלא מועילים כלום, אלא צריך לדבר להסביר את הדברים, ואם אין הוכחה אין הכי נמי.

לא ברכה לבטלה, שהרי גם הלחם זה מזונות, אבל אם בירכת ברכת המזון שלש או ארבע ברכות ולמעשה אולי זה לא נכון, יש לך בעיה בזה. אמנם דעת הרב מרדכי אליהו זצ"ל (ספר וזאת הברכה עמ' 359) שעד פסח שני מברכים על המצה המוציא לחם מן הארץ. זו סברא משלו, ויש לה אסמכתא בספר חקת הפסח (סימן תפ"ב) של רבי יצחק טייב בעל ערך השלחן, ששמע מדבריו שם ככה (ועיין בחוברת אור תורה סימן תשע"ג סימן ק"ו אות ג'). **אבל כל הספרדים נוהגים שברכת המצה בורא מיני מזונות.** (וע"ע בחוברת אור תורה סימן תשע"ד סימן ק"ד).

אם אוכל שתי מצות מכונה ברכתך "המוציא"

טז. מי שבכל זאת רוצה לברך המוציא, יש תקנה לזה. הרב משה לוי ע"ה (ברכת ה' ח"ב פ"ב סעיף נ"ב) כותב שיקח שתי מצות מכונה ויש בהם שיעור לברכת המוציא, כי מרן (סימן קס"ח ס"ו) כותב שאם קבע עליהם סעודתו מברך המוציא וברכת המזון. כמה זה שיעור קביעות סעודה? יש אומרים ששיעור קביעות סעודה זה כביצה, והאדמו"ר מקומרנא (שלחן הטהור סימן קס"ח סעיף ח' ו"ב) כותב: אני לא רוצה כאב ראש בזה אלא משערים כביצה בלבד. אבל מה זה כאב ראש? מי אמר לנו שזו קביעות סעודה?! ויש אומרים שזה נפח של עשרים ואחת ביצים (עיין בחוברת אור תורה סימן תשע"ד עמ' תתק"ד), וכי אדם יכול לאכול קילו וחצי, רח"ל?!... אבל הרב בית דוד²⁹ (חאו"ח סימן פ"ב) כותב ששיעור קביעות סעודה זה שיעור שלוש או ארבע ביצים³⁰. וכל האחרונים שלנו הסכימו לו בזה. אבל אין הכוונה שכל ביצה חמשים או חמשים וארבעה גרם, אלא פירושו בנפח של ביצה. וא"כ המצה שלנו כ"כ קלה ודקה שהנפח שלה תשעה גרם במצת מכונה זה כמו עשרים ושבעה גרם מים, ובשתי מצות מכונה ששוקלות ששים וששה גרם יש שיעור שלש ביצים בנפח. **לכן אדם שרוצה לצאת ידי חובת הספק בזה, יאכל שתי מצות ביחד, יעשה נטילת ידים המוציא וברכת המזון, ואין שום בעיה בזה.**

"אמץ חלל"

יז. כל אחד יצטרף למיזם "אמץ חלל", ויקרא פרק תהלים או פרק משנה לעילוי נשמת החללים בערב יום הזכרון, שאנחנו בוודאי חייבים להם. ומי שאומר שאנחנו לא צריכים את החיילים, הוא לא יודע מה הוא מדבר בעוונות. לכן צריכים לקרוא בערב יום הזכרון (יום רביעי) תהלים או משנה ולומר קדיש לעילוי נשמתם, אמן.

מי שברך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את כל תושבי ארץ ישראל, בדרום ובצפון ובמרכז ובכל מקום, שהטילים לא יזיקו אותם, ויחזרו הטילים לשולחיהם, "חרבם תבוא בלבם וקשתותם תשברנה" (תהלים ל"ז ט"ו). והפצועים ה' יתברך ישלח להם רפואה שלימה והחלמה מהירה, ויידעו כיצד לטפל בהם. ומכאן ולהבא לא ישמע עוד חמס בארצנו, שוד ושבר בגבולנו. והקב"ה יתן לכל עם ישראל חיים טובים וארוכים, מתוך רוב נחת ובריאות, ונזכה כולנו לאמונה שלימה ולביאת המשיח במהרה בימינו, אמן ואמן.

- 29. זה אחד הפוסקים הגדולים שהיה בסאלוניקי, וספרו נדפס בשנת תקט"ז.
- 30. זו מחלוקת רש"י (יומא פ' ע"ב בד"ה חצי) והרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ט) במקום אחר, והלכה כמו הרמב"ם שזה שלש ביצים (עיין בשלחן ערוך סימן תרי"ב ס"ד. ועוד).

מאמר רחמים ב' חלקים
למרן רבי רחמים חי חויתה
הכהן זצ"ל
חלק א'-ביאור על מסכת
אבות ודרשות במעלת התורה
חלק ב'-פירוש על משלי,
מגילת רות, וכן אזהרות לחג
שבועות

050-4174471 | 08-6727523

rahamim12@012.net.il

מכירת ספרי
מוה"ר
ר' רחמים חי
חויתה הכהן
צוק"ל ועוד

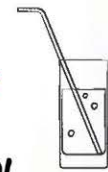
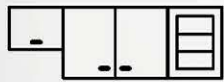
מוקדי נכירת ספרי הנוכח:
ירושלים: רח' קהתי 22 גבעת שאול בתאום מראש 0548449460 | חנות "בית האוצר העברי"
אגריפס 2 | חנות גליה במאה שערים. בני ברק: רח' ר' עקיבא 036168435 בתאום מראש.
חנות ספרים נסא רחמים רח' עזראל. אלעד: רח' יוסי בן קטנא 41 בתאום מראש.
טבריה: 0548477628 קרית גת: חנות תשמישי קדושה "מוחשבה טהורה" בתאום מראש.
אשקלון: חנות מוריה רח' העבודה. אשדוד ושאר אזורי הארץ: 086727523 בשעות הערב
0504174471. (הגדות בלבד) בודיעין, בית שמש וביתר: 0548482384 או 0548482184
מעלות: אצל משפחת נעמן 0504108108.

מיניבר נעם 1 המהודר לשבת - בלי שאלות!

שאלה אפשרת אנוך

הפסח עבר והחום גבר ואחמא צה הנהיצו קהי
משפת אבי אלגה כוס מים קרים
מהמיני בר כז שלה,

והנה השגה מידי הקטנה כשהוציאה כוס מהאון
כדי אלגה הטעם הוציאה הכוס לא טבואה,
ושאלה האם כוס זו מתרג הטאטוא

או שהיא מוקצה?

תשובות יש לשלוח למייל: israel@afkim-water.co.il או לפקס: 02-5807576
בין הפותרים נכונה תוגרל מכונת קפה איכותית!

המיניבר המהודר
לשבת

מותר לאשכנזי לטלטל קטניות בפסח ואינו חשוב כמוקצה לגביו משום שאף שאינו ראוי עכשיו לאכילה בשבילו מ"מ הרי ראוי לשאר העדות שאוכלות קטניות בפסח, ויותר מזה אף לנוהגים לאסור קטניות מ"מ מותר להם להאכיל לקטנים ובע"ח, וא"כ הקטניות ראויים גם לגביהם ואינם מוקצה, וכיו"ב פסק בשו"ע (סי' שכ"ה סעיף ח') וראה עוד במשנה ברורה (ש"ח ס"ק ק"ע) שפסק כן לעניין הנשבע שלא לאכול מאכל שאינו מוקצה לגביו.

תשובה לשאלת פסח

משה תעיזי - בני ברק

הזוכה בפתרון החידה

למחמירים:
מעקף ייחודי
ללא חשש
בורר

8510*

נבדק ואושר לשימוש ע"י בד"ץ מהרד"ן | בטיחותי במיוחד לילדים!

נעם 1

מבית
אפיקים
פתרונות סינון מים

עורך: הר"ח ר' שמואל עידן שליט"א

תשובה ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 23 בין הפתורים בכונה יוגרל פרס (חובה לציין שם וכתובת)

מה בתמונה?

ילדי גאלה

בית נאמן לילדים

מתוך שיעוריו של סרן ראש הישיבה שליט"א

לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה

ידע תדע

א. יש חידה כפולה על החד'ש הזה: היכן מצאנו שלושים שהוא חמשה עשר וחמשה עשר שהוא שלושים? והתשובה, בליל שלשים בניסן כמה ספרנו לעמר? חמשה עשר, אז זה שלושים בניסן שהוא חמשה עשר לעמר. ובחמשה עשר באיך כמה נספר לעמר? שלושים, אז זה חמשה עשר באיך שהוא שלושים לעמר, זה פרוש החידה. שמעתי את זה לפני ארבעים שנה בערך, מחכם אחד רבי הלל שמחון, והבאתי את זה בספרי אסף המזכיר (מערכת הח"ת ערך חידה אות ט"ו). (גליון 11 אות א).

ב. יום אחד אני קורא בתהלים: "יבשו ויבהלו מאד כל-איבי יבשו ויבשו רגע" (פרק ר' פסוק י"א), ואני מסתפל בראשי תבות: "יבשו ויבהלו מאד" ראשי תבות יום, ואחר כך "כל-איבי יבשו ויבשו רגע", ראשי תבות כ' אייר - יום כ' אייר, אז כתבתי את זה בגליון התהלים שלי (עיני בתהלים "אמת קנה" עמוד ט"ו), אבל לא דעתי מה קרה בכ' אייר. ואחרי שנים הגיע לידי ספר "אוצר המכתבים" של רבי יוסף משאש זצ"ל, ושם (חלק ג) מכתב אלף תט"ו) הוא מספר שבכ' באייר תש"ה [סוף מלחמת העולם השנייה - השואה] הגיעו הצבאות בעלות הברית - צרפת ואנגליה ואמריקה, ונכנסו לגרמניה הארוכה ששפכה דם שש מאות רבוא [ששה מיליון] מישראל, וכבשו והפילו אותה כלי, וזה "יבשו ויבהלו מאד כל-איבי יבשו ויבשו רגע". ואני אוהב גימטריאות מה לעשות, המלים: "יבשו" ו"יבשו" רגע ("יבשו" ו"יבשו" פתובות בלי ו"א"), כל אחת מהן בגימטריא שלש מאות שמונה עשרה, כמנין הגימטריא של "גרמניה" (בשתי יוד"ו), זו גרמניה הארוכה. (שם הערה 24).

חידה

עשה פלא בעושה פלא

תשובה לחידה נמצאת בעלון הנוכחי

תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 21 (חובה לציין שם וכתובת). נא לשלוח התשובות עד יום שני בערב

פתרונות מאילון קורא:

פתרון החידה:
היכן היה פריעה מלך?
בפרקי דרבי אליעזר כתוב, שפריעה חזר בתשובה, ומלך אחר כך בנינו. הווכח: מיכאל בן משה - תניבות

פתרון מי בתמונה:
כ"ק אדמו"ר מקאליב זצ"ל, ובל"ח רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א ומרן הראשון לציון רבנו שלמה עמאר שליט"א.
הווכח: ת. א. אפטיין - נתניה

למען הספר

סרן רבנו שאול הכהן זצ"ל

השובע האזכרה של מרן רבנו שאול כהן זצ"ל מחבר ספר "לחם הבפורים". הוא כתב ספר על הגדה של פסח וקרא לו "ערבי פסחים", ולפני כמה שנים הוא הופיע במהדורה שנייה (או שלישית, ויש עוד מהדורה משקללת יותר שהופיעה לפני שנתים - שלש). מרן הרב עובדיה זצ"ל קבל את הספר מאדם ששמו חניא (אני חושב אשר חניא), וספר לי משהו: כשהרב היה מקבל

"הוא ברך ברכות התורה בהתלהבות פזאת שלא ראיתי אדם שמברך ככה"

לו מילה וטבילה וגירו אותו, אבל פאותו יום בפקר הוא התפלל וברך ברכות התורה, אז הרב אמר לו: "עכשו אתה יהודי גמור, ובכרות התורה שאמרתי הבקר וצונו על דברי תורה זה לא שיהיה, כי עשית את זה רק כדי להתחנף [היינו] אז עדין גוי]. לכן עכשו תגיד עוד פעם ברכות התורה", והרב אמר: הוא ברך ברכות התורה בהתלהבות פזאת שלא ראיתי אדם שמברך ככה: "וצונו על דברי תורה", והערב נא את דברי תורת בנינו, וצאצאינו וצאצאי צאצאינו", והוא ובניו כלם קבלו עליהם תורה ונעשו גרי-צדק גמורים. (גליון 9 הערה 13).

מרן הרב עובדיה ספר בישיבה ספור מאד יפה [וזה בהקשר להלכה המופיעה כאן במדור ההלכה אות ג]: פעם היה ערבי שהיה עוזר הרבה לעם ישראל (בכל מיני דברים - מוסר אינפורמציה וכו'), וזה נקרא "מש"פ" ראשי תבות מש"פ פעה), והוא לבו היה טוב (אולי הוא מצרע ישראל שאסלמו אותם בכת במשך הדורות, מי ידע?) אבל הוא היה בספק, אז אמרו לו: "בא לכאן ונגיד אותך כדת וכדין", ולמדו אותו להתפלל ולשמר שבת וכו' (אבל אסור לו לשמר שבת, שהרי "גוי ששמר שבת תיב מיתה" מסכת סנהדרין דף נ"ח עמוד ב'). אז ביום שבת היה מדליק פעם אחת את האור, וככה הוא לא שמר שבת. יום אחד עשו

הלכה נאמנה

בבית הפנסות, כי הצבור לא היו יכולים לחכות לו, אז הוא היה סופר בבית. והרב חידאר זצ"ל היה עושה בבית הפנסות שלו גם את הלשם יחיד הארץ וגם את ההושענות, ומי שלא רוצה לקרא, יש פתי פנסות אחרים, המפלי אין פתי פנסות בתל אביב? אבל אדם לא צריך להגיע לזה, כי יש מנהג טוב מאד לספר את העמר גם ביום. למה? כי אם אדם נטרד ושבח לספר בלילה, ולמחרת בא להתפלל שחרית בבית הפנסות, אז לפני תנא דבי אלהו אמרים למשל: "היום חמשה עשר יום לעמר שהם שני שבועות ויום אחד", וככה הוא משלים את הספירה שלו. והפנהג הזה מובא בסוף ספר "יום של שלמה" על פניא קמא, ושם יש רשימה של מנהגי בני בבל ובני ארץ ישראל (והרשימה עתיקה מאד מתקופת הגאונים, ויש חכם שכתב פרוש על כל מנהג שם). ויש שם (אות מ"ד) שני מנהגים בספירת העמר, יש סופרים רק בלילה ויש סופרים בלילה ויום). (גליון 11 הערה 7 ובגליון הנוכחי אות יא).

ג. קטן שהגיע לגיל פר מצוה באמצע ימי הספירה, לכתחלה לא יברך על ספירת העמר בעצמו, אלא יאמר לשליח צבור שיכונן להוציא ידי חובה (כי יש אמרים שהקטן שהגדיל לא יכול לברך מפאן וצ"ל). וכו' פסק מרן הרב

א. אבא זצ"ל היה אומר לי שישנו מנהג טוב (ואנחנו בלי גדר נוהגים בו), לקרא אחרי ספירת העמר "הושענות", שכתב אותם רבנו יוסף חיים בספר "לשון חכמים" (חלק א), והוא עשה הושענות לכל לילה, ובשנים מקום לא ראיתי שעושים את זה, ובשישיה הוציא את הספר הזה מחדש (הדפיס אותו ר' אורי מאזוז), בספר קטן עם נקוד וחסר והערות, ובכל לילה ולילה בימי העמר כתוב שם מספרים וגימטריאות ששכימים לאותו לילה, כמו למשל: "אנא בזכות אברהם אהבה אשר קראת אותו אחד, אנא למען זכות יצחק הנעקד על הר אחד וכדו', הושענו בספירת יום אחד והצליחנו בספירת יום אחד". (ואבא אמר לי שלפעמים קורה שהוא היה בנסיעה וכדומה, והתפלל ערבית, ולמחרת הוא לא זכר אם הוא ספר אתמול בלילה או לא, אז הוא היה לוקח את הספר "לשון חכמים", ורואה אם המספרים והגימטריאות שם וכדומה או לא, אם הם וכדומה, זה סימן שספר, ואם לא וכדומה, פנאק שלא ספר. (ובגלל שאבא היה קורא את הלשם יחיד הארץ וההושענות של רבי יוסף חיים, לכן הוא לא היה סופר את העמר